

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi polti.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 18.

V Ljubljani 15. septembra 1872.

Tečaj XII.

Ljubi bratje slovenski učitelji!

Bliža se mило-veseli dan, ko si bodemo slovenski učitelji pervikrat podali roke v beli Ljubljani, in se bodemo na podlagi mnogo nabranih skušenj resno posvetovali, kako bi se naše ljudske šole bolje in hitreje bližale pravi zverhi in da bi z njimi širila se omika in blagostanje med narodom-slovenskim. Ljubi bratje! obilo pridimo iz vseh slovenskih pokrajin in pokažimo svetu, da smo pravi ljudski, narodni učitelji. V glavnih stvareh bodimo složni, v malenkostih svobodni, v vsem pa redni, domoljubni in pošteni!

PROGRAM

pervega splošnega zbora slovenskih ljudskih učiteljev v Ljubljani
24. in 25. septembra l. 1872.

23. sprejem prihajajočih vdeleževalcev na kolodvoru.
24. ob 8. uri zjutraj maša v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu; ob 9. uri začetek zborovanja v deželni dvorani v reduti. Po dokončanem zboru je skupno kosilo v gostilnici pri Virantu na Šent-Jakobskem tergu; ob 3. popoldne je v deželni dvorani v reduti pevska skušnja za koncert, h kateri pridejo vsi učitelji pevci; ob 7. uri zvečer je v deželni dvorani v reduti veliki slovesni koncert ali učiteljska beseda; po koncertu pa je v národni čitalnici skupna večerna zabava, katero napravi društvo „Glasbina Matica“ vzajemno s slovenskim učiteljskim društvom.
25. Ob 9. uri je občni zbor društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem in ob 11. uri je občni zbor društva „Šole“. Ob 1. uri o poldne je skupno kosilo v veliki Tavčarjevi gostilnici na dunajski cesti. Ob $\frac{1}{2}$ 6 uri zvečer je

v čitalnični dvorani občni zbor društva „Glasbine Matice“, h kateremu se vsi učitelji vljudno vabijo. Ob $\frac{1}{2}$ 8. uri zvečer je slovesna predstava v deželnem gledišču, katero slovensko dramatično društvo napravi na čast prvega splošnega zbora slovenskih učiteljev.

26. je izlet v Bled. Vdeleževalci zberó se ob 6. uri zjutraj na kolodvoru in ob $\frac{1}{4}$ 7. odpeljejo se z gorenskim vlakom do postaje Lesce-Radoljca, odkoder gredó potem peš na blejsko jezero, in na večer vernejo se po tej poti nazaj v Ljubljano.

Vse te dni, t. j. od 23. do 27. t. m., vsaki dan zjutraj od 8. od 12. in popoldne od 2. do 5. ure bode v bližnjih šolskih sobah v reduti odpertá razstava učil, in 25. t. m. bode tudi odpert deželni muzej v licejalnem šolskem poslopji.

V učiteljsko zbornico v reduti dovoljeno je le tistim, ki imajo vstopnico od centralnega odbora. Vstopnice dobivajo se do zadnjega dneva pri društvenem pervesedniku A. Praprotniku, dan zborovanja, t. j. 24. t. m., pa pred vhodom v zbornico. Učitelji z vstopnico imajo prosti vhd h koncertu in k vsem drugim zabavam. Neučitelji plačajo pri koncertu 30, pri razstavi pa 10 kr. vstopnine.

Odbor za slovesnost ima za znamenje bel trak;

„	„	razstavo	„	„	„	moder	„
„	„	stanovanje	„	„	„	rudeč	„

Pozvedovalnica za vse zborovanijske zadeve bode v reduti v sobi I. razr. od 23. zjutraj, in do 27. popoldne do 5. ure.

Vpeljava v zgodovino.

Med nauki, kateri človeka sploh in mladost posebej izobražujejo, je zgodovina — toliko da ne prvi.

Šolski veljaki to priznavajo, in nekateri so celó terdili, da je za verskim naukom poduk v zgodovini prvi. Zgodovina se tudi povsod podučuje v srednjih šolah, in tudi v ljudskih šolah se stavi podlaga temu nauku. Je pa tudi zgodovina izmed vseh vednosti prva, ktera vnema mladenča za velike in blage čine, in mu nasproti pristudi vse, kar nasprotuje božji in človeški pameti, ker blažuje njegov značaj, povzdiguje njegov čut, serce ogreva in voljo za dobro pripravlja; kajti v zgodovini spoznava mladenec božjo previdnost in božjo pravico nad človeštvom; kaže mu pa tudi, kako nečimurna je vsa svetna čast in veličastvo; vsaja v njegovo serce vernost in ž njo domoljubje, ponižnost in zaupanje v božjo previdnost, poleg tega mu podaja izkustev, katera so v življenji potrebna. Zgodovina je tedaj, kar so že stari priznali in slavni modrijan

Herbart priterjuje, učiteljica človeštva, a Herbart pa pristavlja tudi še: Ako pa zgodovina ni to, so pa po večjem učitelji mladine tega krivi.

Imeniten je tedaj poduk v zgodovini, a sila težavno je, veliko sliko človečanstva, katero imamo pred sabo, razvijati duhovnemu telesu učenca tako, da jo sprejme in v nji gleda Boga, kateri vlada v vojskinem viharji in v hrumenji ljudstev, kojega pravica se vidno razodeva v osodi sveta in ljudi. Zgodovina ni namreč zgolj zapisnik imen in števil, katerega se ima učenec iz glave naučiti, in da bi v njem ne najdel sredstva, da bi se duševno izobraževal; tudi ni zgodovina golo časoslovno vverstenje dogodadjev brez notranje zveze o vzroku in učinku, o pričetku in nasledku, ker le to more zadostovati duhu, kateri želi resnico zvediti in namenu svetove zgodovine; tudi ni zgodovina le zaklad mičnih zgodbic, katere nekaj časa kratkočasijo, a duhu in sercu ne podajo tečne hrane.

Zgodovina ima zares velikanski nalog, in velevažno je vprašanje do didaktike, kako naj se mladost naj pripravnejše pripravlja in vpeljuje v ta nauk. Enim so zgodbe svetega pisma predvežje, po katerem pot pelje velikanski tempelj zgodovine, drugi pa mislijo kratek pregled zgodovine je naj bolj pripraven, da se pripravi pot pragmatičnemu zgodovinskemu poduku; drugi so zopet te misli, zgodovina vlastne domovine se mora naj prej podučevati, in njih veliko je pa te misli, da zgodovinski vedi morajo pot pripravljati životopisi raznih ljudstev in raznih časov.

Vsaka teh misli ima nekaj za se, in vsaka teh prav speljana več ali manj koristi učitelju zgodovine. So pa tudi veljavni razlogi zoper vsako teh misli, tedaj se nam zelo važno vidi, vzroke za to ali uno metodo med sabo primerjati.

Pred vsem pa je potreba, da se vprašamo, kaj je zgodovina po svojem bistvu in kaj je njeni namen, potem bomo tudi vpeljavni nauk dostojno cenili. Oziraje se na prvo razločujemo življenje narodov in držav, in življenje posamesnega človeka.

Vsak posamesen človek skuša v svojem življenji srečino zmerno, v veselih in žalostnih urah. Marskateri izmed nas vé pripovedovati o žalostnih urah, ko ga teži zavist in sovraštvo neprijateljev, ko ga zapuščajo navidezni prijatelji; njegov duh hoče opešati pod težo iskuštev, katera so združene z vsakim blagim prizadevanjem, duša je žalostna in serce si želi, da bi kmali minula britka ura; vsaki pa tudi, ako ne zapira svoje glavno svoje serce vsakemu veselju, in ako ga ne terpinči huda vest, čuti lepo versto solnčnih dni, kateri ogrevajo njegovo notranje serce in ktere povzdigujejo njegov pogled na kvišku, od kodar prihaja luč in svitloba tudi tačas, kedar nas svet zapušča in je vse okoli nas žalostno in osojno. Bodi si v veselji in tugi, v radosti in žalosti, povsod je enaka dobrota očetova, povsod je neizvedljiva božja modrost, katera vodi živ-

ljenje posamesnega človeka. Marsikatero človeško življenje je kratko, tako, da se speče dušne moči še ne zbudé še manj pa razvijó; drugi ljudje sicer ućakajo visoko starost; seme dušnega izobraženja bi se bil lahko razvil, pa plevel je prirastel in zadušil dobro seme; pri nekterih je seme doraslo, cvetelo in doneslo stotérnega sadu.

Kakor posamesen človek, živé pa tudi narodi; živé pa tudi deržave kojih življenje spada večkrat skupaj z narodovim življenjem. Kakor se namreč na stvarjeném svetu večje in manjše vode stekajo v reko, katera vse skupaj izliva v velko morje, tako se tudi združuje življenje posamesnih narodov v deržavno življenje; skupno si prizadevajo doseči namen, katerega jim odkazuje previdnost božja.

Človek, naj imenitnejši stvar vidnega sveta, združuje v sebi dušno in telesno življenje vladajoče, podložno in tako je tudi deržava, najbolj veličastna človeška naprava iz dveh delov, iz dežel namreč in iz ljudi; uni je materijalni ta pa umstveni del vse celote.

V prvem času svojega življenja človek zbuja, vadi in krepcá telesne moči, ker navadno le v zdravem telesu prebiva zdrava duša; deržave tudi v prvem svojem začetku obdeljuje zemljo in tla, na katerih se bo razvijalo višje dušno življenje, da bi tako mogle razvijati obilico materijalnega blaga v naročovo ohranjenje in njegov dušni razvitek. Kakor se v življenji posamesnega človeka versté vesele in žalostne ure, tako da srečino vrednost spozna še le v nesreči in po tej poti pride od zmote do resnice, od hudobije do kreposti, od terpljenja do blaženosti, tako zavihti tudi vsegavedna previdnost nad cele narode in deržave po srečnih dnevih šibo nesrečnih vojska, dragine, hudih boleznij in drugih nadlog, da spoznajo resnico, krepostno živé in tako pridejo do blagostanja, katerega sploh ljudstvo ali deržava more vživati. Človeško življenje se prej ali slej pogrezne v grob, da vstane zunaj njega v večno življenje; tako odstopajo narodi in deržave po daljšem ali krajšem obstanku iz pozorišća sveta, in kakor mi stopamo čez Babilon in njegova nekdanj tako krasna poslopja ali čez mogočno in bogato Kartagino, tako da komaj najdemo sled, tako pride pa tudi čas, ko bodo v prah razpadla naj krasnejša mesta v Evropi in se bodo komaj poznala v svojih razvalinah. Kajti ne tisto, kar je dodelal posamesen človek s svojimi močmi, ohranjuje; tudi se ne tisto, kar so stvarili posamesni narodi s svojimi telesnimi močmi, ohranjuje se na veke; marveč tisto, kar so dosegli prizadevajé se za vzvišeni namen, katerega jim je Bog odkazal.

Živí pa tudi človečanstvo, ker v obće človeška natura ne bo nikdar odmerla. Človeštvo, katero prebiva na temu delcu vesoljnosti, ki imenujemo zemljo, je vsemogočna stvarnikova beseda iz nič poklicala; stvarnik mu je zmožnost dodelil, da se razvija in izobražuje ter živi tisoče in tisoče let, katerih nobeden nikdar ne bo preštel. Posamesen človek zraste

doma, v šoli in v cerkvi; ljubezen staršev, učnikov in duhovnov ga vodi; ljudstvo zraste v državi, modre postave ga varujejo, izobrazé in odgodé; človečanstvo pa roka božja vodi od stopnje do stopnje po neizvedljivih in od veke odločenih potih, da se čedalje bolj izobražuje in popolniši postaja. Kakor posamesen človek, tako ima človeštvo dobo mladosti; v tisoč in tisoč letih pod raznimi prilogami se je povzdignilo do te stopnje, na kateri je sedaj; in čez toliko in toliko tisuč let, ker sam Bog more to vediti, ga ne bo več na zemlji, ker človeštvo je doseglo svoj namen na tem svetu. Zemlja, na kateri prebivamo, solnce, ki ji daje luč in gorkoto, vse se pogrezne v večno noč, ko dopolni svoj namen. Le eden, katerega ne izrekuje nobeno ime, edini ta bo ostal nad velikimi svetovi, kateri verše mimo podnožja njegovega prestola; vse se spreminja, le on ostane vekomaj.

Po ti trojni razločbi lahko zgodovina predstavlja zgodbe posamesnih ljudi, ali posamesnih narodov in držav, ali človeštva v obče, tedaj razločujemo zgodovino v životopisih, zgodovino držav in narodov, občno ali svetovo zgodovino.

Da bomo pripravljajoči nauk bolj čislali, pogledjmo še enkrat vse, kaj če doseči zgodovinski poduk. Ako stari imenujejo zgodovino učiteljico življenja, ako jo sloveči zgodovinar imenuje bogato mater spoznanja, učiteljico modrosti, pravice in kreposti, tako je tukaj v kratkih pa tehtnih besedah povedan upliv, katerega ima zgodovina do uma in serca človekovega. Skoraj da ni čvrstejšega izobrazila od zgodovine; vterjuje namreč spomin, oživlja domišljijo, uri razum, ogreva serce, vravnjuje voljo, ter daje človeku obilen zaklad izkušenj za нравno in dejansko življenje.

Zgodovina vterjuje spomin, ta nebeški dar, vsled katerega si ohranimo vtise in nazore, ter jih zopet v spomin pokličemo, in v svoj namen porabimo; brez tega nebeškega daru (spomina) bi vlivali vso svojo vednost v sod brez dna. Sv. Avguštin imenuje spomin mojstersko delo večne previdnosti, kajti ta dar bistri spomin za besede in stvari, ker predstavlja imena, števila in zgodbe; večina drugih vednost vtežuje le na eno stran.

Zgodovina oživlja domišljijo, katera zaljša lastno življenje, nareja pa tudi, da je naše delovanje na druge živnejše in vtežnejše. Zgodovina, ne, da bi samo zbujala a tudi vadi spomin, pri branji namreč ali pri poslušnji prikazuje se v mičnih povestih cela versta slik, v katere se človek zagleda in tam vidi, kako so se zgodbe veršile.

Zgodovina tudi vadi razum, ker ona povsod išče vzrokov in nasledkov, bližnjih in daljnih, noter do najskrajnejšega, kateremu se vse drugo podverže, to je Bog. Stavljaja tedaj vzroke in nasledke, nagibe in učinke v pravo razmerje pred oči učenceve, primerja enake dogodbe, ozirajé se na vzroke in nasledke, kaže na razliko časov in ljudstev, pristavlja osebe v njih delovanji, v njih načelih in značaji poleg oseb, tehta nagibe in protinagibe, in tako vadi na mnogoverstni način razum.

Zgodovina tudi ogreva serce, in ga napolnuje z naj blažjimi čutili, katera nam težavno delo zlajšujejo in so nam večkrat vir naj čistjšega veselja. V zgodbah sv. pisma in v svetovi zgodovini najdemo tu obilno dušne hrane. Kdo bi se ne pomudil z dopadljivim srcem pri pobožnem Abeljnu, ki je iz hvaležnosti z otročjim sercom Bogu daroval. Kako idilična je povest od Orfe in Rute! Komu se ne ogreva serce, ako bere sv. evangelij z zbranim duhom. Občudujemo stanovitne spoznavavce, in neprestrašene mučence, ki so raje življenje zgubili, da so le vero ohranili. Tudi pri paganih najdemo može in žene, vredne našega spoštovanja n posnemanja. Vidimo tukaj stanovitnega Sokrata, ki z veseljem umerje za resnico, tam vidimo Lukrecijo, ki noče preživeti svojega zaničevanja, tam poštenega Fabricija, od katerega njegov sovražnik pravi, da ga je težje od pravice odverniti, kakor solnce iz njegovega tira, vidimo zopet Kornelijo, kateri so bili naj večji kinč njeni otroci; med kerščanskimi narodi vidimo n. p. Winkelried-a, kateri zgrabi sulice sovražnikov, in jih stisne na svoje persi, da naredi svojimi gaz v sovražnike, ali pa Tomaža Mora, kateri se iz ljubezni do pravice in resnice odpové časti in službi, in zato preterpi ječo in smert; te in take može gledamo in naše serce se napolnuje z naj blažjimi čutili.

Zgodovina tudi izobražuje voljo in jo spodbada v dobro. „Besede mičejo, zgledi vlečejo“, je star pregovor. S plamtečimi čerkami so v zgodovini zapisani blagi čini mnogo-zasluznih mož.

Te mrtve podobe se oživé, in ko se enkrat serce ogreje, omeči se tudi volja. Namesto golih nauk nam podaja zgodovina celo versto delajočih oseb in dosega svoj namen tudi tako, da stavi kreposti nasproti hudobijo in zanikernost, in zarad tega je gojiteljica človeštva. Na vsakem listu nam pokaže vsemogočnega in neskončno modrega pa tudi neskončno pravičnega Boga, razširjaje tako spoznanje Božje razlaga nam tudi нравno.

Zgodovina podaja tudi bogati zaklad spoznanja in izkustev za praktično življenje. Sleherni, kateri se prišteva omikanim, ne shaja brez zgodovinskega znanja; svečenik in vojak, državnik in pravdoznanec, učeni in umetnik, tergovec in obertnik, vsakteri bo najdel v nji spoznanja, katero mu bo koristilo v življenji; tako postane zgodovina učiteljica modrosti.

Zgodovina more tedaj veliko koristiti, to pa je nad učiteljem, kako jo obdeljuje; pa že tudi pripravljajoči nauk veliko v tej zadevi storiti more. Preglejmo pa sedaj, katera navedenih metod vstreza naj bolj smotru, katerega hoče doseči zgodovinski poduk.

I.

Preglejmo naj prej metodo tistih, kateri vpeljujejo zgodovino s tem, da predstavljajo naj prej kratek pregled. Ta metoda je namreč naj bolj razširjena. — Ko bi bila zgodovina samo za razum, bi bila ta metoda

res dobra. Zgodovina pa ni veda le za razum, v nji mora najti učenec hrano za serce, kar mu pa druga veda ne more v taki meri podeliti kakor zgodovina. Nekateri taki posnetki ali pregledi se imenujejo „občna povestnica za otroke“, kakor da bi to ne bilo samo v sebi nasprotno, prav prava „contradictio in terminis“. Takošni spiski imajo po eni strani preveč imen, letnih števil, katere začetnik ne more prebaviti, na drugi strani imajo pa premalo zgodovinskih slik, da bi jih učenec gledal in si čutilo zbujal.

Vendar pa se mora priznati, da so taki pregledi močno koristni v ta namen, ker imajo pregled po obširnem polji zgodovine, tedaj učenje zelo zlajšujejo, razum pospešujejo, spomin podpirajo in so za poiskanje dat prav pripravi. Prav koristno bi bilo, da bi si učenci sami napravljali preglede.

(Konec prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

38. V duhu in na podlagi staroslovenščine je razlagal Metelko tudi novoslovenščino; toraj je bil tako terden v slovenskih oblikah in sploh v jezikoslovnih rečeh. Od l. 1848 se je posebno naglo razvijal naš bogati jezik slovenski, in prikazovale so se po knjigah tolike razlike, da si časih celo dobri pisatelji niso vedili prav svetovati. Obračali so se tedaj do Metelkota ustmeno in pismeno, pa tudi očitno po časnikih sveta iskaje. Metelko se sicer ni rad očitno skazoval; kadar je pa vidil, da kdo res želi podučjenja, mu ga je tudi dal. Tako je n. pr. A. Oliban (l. 1824 in 1860) v nekterih slovniških rečeh želel podučjenja, ter je v Novicah l. 1853 omenjaje tudi Metelkota, poprosil očitno pojasnjenja, in vredništvo je podpiralo njegovo prošnjo s pristavkom: „Živa potreba res je, da o tej reči bi se kaj stalnega dognalo in različne pisave kolikor moč se zedinile „sine ira“ sed „cum studio“. Ljubo nam bo, ako v občni prid se oglasi več veljavnih mož, in nam razodene vsak kratko pa dobro svoje mnenje. (gl. l. 90).

Koj v 92. listu se je oglasil Metelko, in vredništvo spremlja njegov spis s temi besedami: „Gotovo ljubo bo vsim našim pisateljem, da visoko učeni gosp. profesor Metelko, oče perve in naj bolj čislane slovenske slovnice, prvo besedo izgovorili so o vprašanji 90. lista „Novic“ in določili nekatere pravila v dosego edinosti in doslednosti slovenske pisave, za katero in da je v duhu narodnem si zdaj hvale vredno prizadevajo veljavni slovenski pisatelji na Dunaji in po vsih slovenskih krajinah. Da bi „viribus unitis“ kmalo vstanovili pravilo, katere naj bi bile potem vsim

pisateljem zakonik. Naj se nekaj zaradi svoje notranje veljave nekaj pa zaradi vnanje celote pričujočega spisa ponatisnejo one pravila tudi tukaj!

K sestavku v 90. listu.

Ker se je v ljubih »Novicah« v pisavi nekterih besed vprašanje vzdignilo, se mi zdi pripravno in prav v té reči svoje misli razodeti.

Ako ravno edinost in doslednost v pisavi ste žive potrebi, ju vendar v navadni našemu jeziku neprimerjeni pisatvi ni mogoče popolnoma doseči. Torej hočem tukaj le kaj malega opomniti, v čemur se po slovniških pravilih lahko zedinimo.

1. Od **lj** in **nj**.

V besedah »mergoljenje, zvergoljenje poželjenje, boljenje, trohnjenje« itd. je -ljen in -njen napak namesti -len, -nen, ker vsi glagoli tretje oblike, ki imajo v nedoločivniku -eti, dobivajo v terpivnem deležju -en, tedaj se mora pisati: mergolenje itd. Le glagoli četerde oblike, ki imajo nedoločivnik s koncem -iti, pridevajo k terpivnem deležju -jen, n. pr. svariti svarjen, kuriti kurjen, voziti vožen, prositi proščen. Tudi vožen in proščen imata svoj -jen, ako ravno se -j- pri njima ne vidi, in sicer za to ne, ker se -j- v šumiče vtopi, in ravno ta vtopljivost stori, da se sikovci (Sauselaute) **z**, **s**, **c** v šumiče (Zischlaute) **ž**, **š**, **č** spreminjajo. Tako je tudi v: hvaljen, hranjen itd. -j- v **l** in **n**, gledé prave izreke, vtopljen. Pri nekterih glagolih té oblike se pa -j- izpahne, n. pr. spriden, nasiten (nekdan nasičen) itd.

V krajih na Gorenškem in Dolenskem, kjer topljeni **lj** od prostega **l** dobro ločijo, ga izrekujejo pri vsih prilogah pred-**iv**: zanaš**lj**iv, postrež**lj**iv, dobrot**lj**iv itd. To kaže, da ima **lj** v té zadevi tudi v pisanji svojo pravico. Tem se pridruži oziroma tudi: **ljub**, **ključ**, **stopinja**, **gospodinja**, **draginja** itd. Tanko, v ganka in več družih, ki jih slovnica bolj razširno razodeva, pa ne najdem, s topljenim **nj** v tako razširjeni izreki, da bi jih mogli med une šteti.

2. Od **u** in **v**.

Nekteri ne vé, kdaj bi pred glagolom **v** in kdaj **u** pisal, in zato piše brez razločka v pomenu zdaj: vtaknem, vgasnem, vkradem itd., zdaj: utaknem, ugasnem, ukradem itd. Tukaj bi se lahko dosegla edinost in pravoslednost v pisavi po tem pravilu: Piši **v** 1) kadar pomeni djanje v kako reč (ein, hinein), n. pr.: vrinem, vtisnem, vložim itd.; 2) kadar pomeni na ali góri (takrat je **v** iz predloga v^z): vložim (auflegen namesti vzložim), vzamem vstanem itd. Sicer pa piši vselej **u**, ki velikrat nič drugega ne pomeni kakor spolnjeno ali doverseno djanje v doversivnih glagolih, n. pr.: utopim ulovim, ugledam itd. V tem ali unem pomenu dobiva ravno tisti glagol zdaj **u** zdaj **v**: utopiti (ersäufen), udariti (schlagen, perfectiv), in vtopiti (eintunken einmengen), vdariti (einschlagen auch perfectiv) itd. Iz tega se vidi, da vkradem, vmerjem, vkažem itd., ker se le spolnitev djanja naznanja, je z **v** napak pisano.

Tudi želim, da bi se v marsikterih posameznih besedah zedinili, in pisali, n. pr.: ven, ven, vender, in ne: vun ali von, vunder ali vunder. Že nekdan so pisali ven, ker se tukaj izgovarja polglasni **e** kakor v oven in se tudi izpahne kakor v tem, n. pr.: ven, (hinaus), vnej (draussen), oven pri ovnej po starem (po novem pri ovnu). Nekteri pa méni, vun se mora pisati zavolj izpeljave, ker se v zunej (ali zvunaj, kakor nekteri pišejo) **u** izrekuje. Res je, da se v zunej **u** izrekuje, ali kakor se velikrat **u** v -ov ali

-ev povzdigne, n. pr.: kupu-jem, kupov-ati, kralju-jem, kraljev-ati, tako se tudi **v** ali **ev** v **u** spremení, tedaj je zunej iz ven, v nej, kakor bruno iz nekdanjega breвно, ali duri iz nekdanjega dveri itd. Po doslednosti v izpeljavi je tudi treba pisati: svetujem, verujem, kmetujem, itd. ne svetjem, verjem, kmetjem itd.; iz tega se ne more izpeljati: svetovati, verovati itd., akoravno se v svetujem verujem itd. po pravi izreki le polglasen **u** sliši.

To premembo **v** v **u** tudi v samostojnem predlogu vpeljati se mi ne zdi varno, ako ravno v pesmih to svobodo rad poterdim. Zakaj se mi prederzne premembe sploh nevarne zdé, si je lože misliti, kakor jih tukaj v preozkem prostoru dovoljno razložiti.

Še nekaj.

Po doslednosti in, kakor menim, večini govora bi se prilogi v ženskem in srednjem dvojniku mogli deležjem kakor sicer sploh, in ne imenom enakokončno pisati, toraj n. pr.: lepe (in ne lepi) hiši ste bile prodane.

Metelko.

Redko, prav redko se je oglašal Metelko po časnikih; tim pogostniše se je mógel pa odgovarjati ustmeno in pismeno. Nanj so se obračali mladi pisatelji v svojih potrebah; duhovski in deželski predstojniki, kadar so kako knjigo dobili v poterditev. Vlada reče sestaviti „Malo berilo za slovensko-nemške šole“ in hoté, naj se vravná tudi za enake šole po Kranjskem, mu pošlje spis po škofijstvu v presodbo z le-tegá posebnim priporočilom, naj presodi knjigo takó, da Slovencev po Koroškem in Štajerskem ne žali, z nebistvenimi rečmi, ter vzajemnosti v pisanji ne opovira, marveč jo pospešuje, da pa vendar ne prezira slovenskemu jeziku lastnega napredka in bralcem sploh, zlasti pa šolski mladini potrebne umévnosti.

Na to izročí Metelko škofijstvu l. 1854. tehtno pa določno pisano razsodbo, v kateri najprej skaže, koliko bistvenih, celó otrokom potrebnih pravil in zgledov se pogreša v tej knjigi, koliko je v njej pomanjkljivega, napačnega, tudi nepotrebnege; poglavitno vodilo, naj se pri otroškem poduku napredva od znanega k neznanemu, od ložega do težega, se v njej ne spolnuje. „Samostavno ime se spozná, ako se mu teh besed edna (nam. ena) pridá, p. toti, tota, toto“. Kako če otrok po celó neznanem „toti“ spoznáti, kaj je samostavnik!

»Von dieser Seite d. i. von Seite ihrer Bestimmung betrachtet (anders lässt sich ohnehin der Werth oder Unwerth einer Schrift nicht finden) ist die kleine, dem »Malo berilo« beigefügte slovenische Grammatik »Vaja slovensko in nemško besedo prav pisati in govoriti« den Anforderungen ganz unentsprechend, ja unbrauchbar . . .«

O samostavniku posebej piše n. pr.: »Obwohl das *j* im Instrumental sing. bei weibl. Hauptwörtern auf *a* und Beiwörtern im Alterthume seinen Grund hat, so ist es doch hierlands schon längst so sehr abgeschliffen, dass Wörter wie *z opicoj*, *z gospoj* fremd, übelklingend und lächerlich erscheinen; daher

solche vorzüglich in Schriften, welche wie die hier vorliegende für den Kinderunterricht bestimmt sind, zu vermeiden sind.

Sehr ungern vermiesst man die Anmerkung, dass viele männl. Hauptwörter im Genitiv *j*, *n* oder *t* erhalten . . . Auch sollte hier wenigstens kurz angedeutet werden, dass sehr viele Hauptwörter im Nominativ pl. nicht *i*, sondern *je* bekommen z. B. *možje*, *lasje*, *golobje*, *gospodje* u. s. w. Wenn man dafür *moži*, *lasi*, *golobi*, *gospodi* u. s. w. schreibt, so entfernt man sich dadurch nicht nur von der jetzt lebenden Sprache, sondern auch vom Altslovenischen, und das heisst nicht die slovenische Sprache bilden, sondern vielmehr verbilden oder corrumpiren. — Es ist sehr tadelnswerth, dass die Hauptzierde der männl. Hauptwörter, nämlich die so häufig vorkommende Dehnung des *a* oder *u* in Genitiv und die Vermehrungssilbe *ov*, die auch im Altslovenischen gegründet ist, ganz mit Stillschweigen übergangen wird. Diese Dehnung z. B. *možá*, *darú*, *sinóva* u. s. w. verleiht der slovenischen Sprache eine besondere Kraft und einen Wohlklang, der besonders in dem Versbaue oft unentbehrlich ist

Die Deklinationen der Hauptwörter umfassen überhaupt viel zu wenig, die der Beiwörter hingegen zu viel; denn S. 190 ist die Deklination *staroga*, *staromu*, *starom*, *staroj* u. s. w. ganz überflüssig und sollte weggestrichen werden, weil sie nicht slovenisch, sondern serbisch ist. Der slovenische Dialekt ist sehr reich an seinen eigenen Formen, daher bedarf er nicht der fremden. Auch sind die slovenischen Schriften nur dann schön und leicht verständlich, wenn sie frei von fremder Beimischung nach echter slovenischer Grammatik verfasst sind. — Die Form der Beiw. *ega*, *emu* ist zwar slovenisch und in den persönl. Fürwörtern *njega* *njemu* gegründet, obwohl . . . — Die Biegung des Comparativs im Weibl. *a* und im Sächl. *e* wird hier als etwas Gewöhnliches angegeben, da es doch so selten vorkommt, dass Literatoren behaupteten, es gebe gar keine Gegend im Lande der Slovenen, wo diess gesprochen werde.

S. 194 wird von den Zahlwörtern gesagt: »*Više od pet se ne sklanjajo*«, was ganz unrichtig ist, indem sie sogar auf doppelte Art gebogen werden, als: *petih* oder *peteh*, *petim* oder *petém*, *s petimi* oder *petémi* so auch *šest*, *sedem* u. s. w. . . . — Durch Unkenntniß dessen, was die Grammatik über den Gebrauch der Zahlwörter lehrt, kommt man dahin, dass man einen wahren Unsinn hinschreibt . . . S. 82 lautet der Satz: »*Petero sinovih žen so Martinu in Ani sinahe ali neveste*«. Wenn man fragt: was ist hier das Subjekt, das den Plural »so« bestimmt? so bleibt der Verstand still; denn »*sinahe ali neveste*« ist hier das Prädikat. Ganz deutlich wäre der Satz, wenn es hiesse: *Petere žene sinov so* u. s. w.

Bei dem persönl. Fürworte ist der Unterschied zwischen der längeren und kürzeren Form gar nicht angegeben, und doch ist er zu wichtig, als dass man ihn auch in einer kurzen Sprachlehre mit Stillschweigen übergehen dürfte. — Mit gleichem Unrecht ist im Dual das allgemein übliche weibliche *medve vedve*, *onedve* ganz beseitiget, das unrichtige *ma* hingegen beigesetzt. — Das zueignende Fürwort *njihov a o* ist S. 200 richtig angegeben, S. 78 aber unrichtig dafür *jihov*, *jihovemu* *možu* gebraucht. So stehet auch häufig *jih* statt *njih*, *kde* statt *kje*. — Eben so entstellen den slovenischen Dialekt und machen ihn dem Volke unverständlich manche aus dem kroatischen unnöthigerweise entlehnten Partikeln, als *kajti* *st. ker*, *neka* *st. naj*, *nego* *st. ampak*, *niti* *st. ne* u. s. w.

Das Zeitwort *delati* gehört unter die Verba imperfectiva, die kein Plusquamperf. indicativi haben, also ist diese ganze Seite 212 unrichtig angesetzt.

— Das S. 214 als etwas Bekanntes hingestellte *delav a, o* ist ganz unrichtig aus dem Altslovenischen genommen; denn es ist nur ein Gerundium praet. und wird nicht gebogen. Man findet nie in dieser Eigenschaft *delava, delavo*. — S. 222 heisst es: »glagoli v slovenjem ter pivne podobne ali zaloga nimajo kakor v nemškem« — und doch haben wir eben hierin im Slovenischen mehr als im Deutschen; denn wir haben für die leidende Form z. B. *delan, a, o* und für die thätige Form *delal, a, o*, während man im Deutschen für beide Formen nur Ein Mittelwort — gearbeitet — hat.

Die Terminologie. Gegen die hier gebrauchten grammatischen Kunstausdrücke muss bemerkt werden, dass sie nicht immer gut gewählt und für die Bezeichnung des nämlichen Begriffes häufig mit anderen verwechselt worden sind, was vorzüglich den Anfängern unnöthige Schwierigkeiten verursacht, so z. B. *narečje* Adverbium und auch Dialekt, besser daher *prirečje, vez u. veznik* zaima u. zaimek, *končnice u. končavke*; *šterti padež* *terjajo* statt *četerti sklon* *vladajo* (*terjati koga za dolg*); *slovka, pismenka, rastlika, prednica u. s. w.* Es ist nicht abzusehen, warum hier die bisher üblichen slovenischen Wörter als *zlog* statt *slovka*, *čerka* statt *pismenka*, welche doch wenigstens den Schullehrern schon bekannt sind, nicht beibehalten werden sollten. *Prednice* heissen hier die Vorsilben; wie wird aber der Lehrer diess den Kindern erklären und zeigen können, nachdem die slovenische Sprache ausser den Vorwörtern gar keine Vorsilben hat.

Der Ton. Die Bezeichnung des Tones vorzüglich an jenen Wörtern, deren Bedeutung von dem Tone abhängt, insbesondere für ungeübte Leser ist nicht nur wünschenswerth, sondern nothwendig, daher findet man sie durchgehend in bisherigen slovenischen Grammatiken von Bohorič 1584 angefangen bis zu der in Klagenfurt 1854 gedruckten Grammatik von Janežič . . . So kennt man die wahre Aussprache und Bedeutung sehr häufig vorkommenden Wörter, wenn sie isolirt stehen, einzig nur durch das Tonzeichen z. B. *reči* der Sache *reči* die Sachen, *reči* sagen; *póčiti* bersten, *počiti* ausruhen; *dólga* die lange, *dolgá* der Schuld, *sladká* die süsse, *sladka* er nascht, *na pósodo* auf Borg, *na posódo* auf das Gefäss, *vózi* er pflegt zu führen, *vózi* führe du u. s. w.

Aus dem Gesagten erhellet nun, dass das vorliegende kleine Lesebuch »*Malo berilo*« sammt der beigefügten kleinen Sprachlehre an zu vielen Gebrechen leidet, als dass es in den Schulen mit Nutzen gebraucht oder ohne gänzlicher Umarbeitung brauchbar gemacht werden könnte. An dergleichen Gebrechen leiden im Allgemeinen aber auch die übrigen bisher in Wien gedruckten Volksschulbücher.

V. občni zbor avstrijskih učiteljev v Celovcu.

(Kritičen popis.)

Potoval sem k temu učiteljskemu zboru iz dvojnega namena: 1) iz interesa do učiteljskih in šolskih zadev in 2) zavoljo kraja in koroške dežele, ktero sem hotel ogledati. O svojem potovanji od svojega bivališča do glavnega mesta lepega Gorotana ne govorim obširno, in ne omenjam vseh poštних in železničnih postaj; tega mi ne pripušča čas, pa tudi še premalo poznam kraje, ktere sem le poverhno ogledal. Povem tedaj nekaj o svojem prihodu in bivanji v Celovcu. Celovski učitelji so

nas prijazno in vljudno sprejeli na kolodvoru in nas spremili v poslopje više realke ne daleč od kolodvora. Tù smo dobili nakaze za stanovanja in druga naznanila. Pisatelj teh verstic imel je izverstno stanovanje v hiši bogatega zasebnika. Tudi drugi učitelji so bili gledé prenočišča po večem dobro oskerbljeni — znamenje, da Celovčani čislajo učiteljski stan. Po mestu je vihralo mnogo zastav — kakošne barve só bile, tega ne povem; kajti to spada v politiko; tedaj tiho o tem! — Zborovanja vdeleževalo se je veliko učiteljev. Oglasilo se jih je bilo čez 1600; ali došlo jih je samo blizu 1200. Zakaj ostali svojih „Legitimationskart“ niso hoteli porabiti, ne vem in me tudi ne briga izvesti. Po narodnosti je bilo naj več nemških učiteljev, po političnem mišljenji — če smem tudi to omeniti — mnogo nemškovalcev in veliko takih, ki kričijo večkrat brez potrebe: „Proč s farjem!“

Predzborovanja in posvetovanja bila so v petek, 30. avgusta. Ob 6. uri zvečer bilo je posvetovanje okrajnih in krajnih šolskih svetovalcev. Ob 8. zvečer je bil predzbor učiteljev. Pri obeh posvetovanjih je šlo vse nekako neredno in okorno. To je veljalo zlasti o izbiranji predmetov za glavne zборе. Izvolili so si tudi nekatere manj važne točke, in opustili več živih vprašanj, ktera bi bilo reš zeló potreba rešiti. Za predsednika je bil nasvetovan in pri glavni skupščini tudi izvoljen ravnatelj Bobies z Dunaja, ki je še vse dosedanje zборе te verste vodil. Mož je že na pravem mestu; pa vendar ne morem razumeti, da se to častno mesto vedno podeljuje istemu, kakor da bi ne bilo drugih zasluženih mož. Za podpredsednika bila sta izvoljena Dr. Brandl iz Celovca in neki Cofal iz Berna. Imena zapisateljev in rednikov ne bodem zapisoval.

I. glavna skupščina začela se je 31. avgusta dopoldne ob 9. uri v dvorani gerbov v deželni hiši (Landhaus). Najpervo se je zapela pesem: „Die Ehre Gottes“ od Beethovena, ki je veličastno donela po velikej dvorani. Po odpertem zboru je namestnik deželnega predsednika v Celovcu, vitez Reichenbach, učitelje pozdravljal v imenu vlade. Grof Goes, deželni glavar, nagovoril jih je v imenu dežele in župan celovski Jesernik pa v imenu glavnega mesta. Poslednji je še najdalje govoril. Zadnji, ki se je učiteljem prikupoval, bil je predsednik celovškega nemškega društva neki Dr. Hiebler, ki je v svoji navdušenosti menil, da ima pred seboj učitelje, ki samo v njegov nemški rog trobijo. Zatorej jih je imenoval prijatelje in jim prijateljstvo punujal.

Perva točka dnevnega reda je bila: Kaj so nove šolske postave koristile, in ktere ovire se kažejo pri njih vpeljavi?

O tem je poročal Holčabek iz Beča. (Tudi pozneje so se le Dunajčani producirali). Med mnogimi resnicami sicer povedal je tudi mnogo bedarij in zabavljal je prav priprosto proti duhovščini, kot šoli nasprotni stranki.

Nove šolske postavbe naj bi se po njegovem nasvetu spremenile v 6 točkah in sicer gledé: a) šolskega nadzorništva, b) v didaktično-pedagogičnem obziru; c) zastran let, ki naj otrok v šolo hodi; d) zastran učiteljevega izobraževanja; e) zastran verskih zadev in f) zastran učiteljeve plače.

Pri 1. točki napada krajni šolski svet, kateri naj bi se skoraj da ne odpravil; pa če ostane — naj pa se fajmošter izključi, kajti ta največ škoduje.

Namesto župnika naj stopi v krajni šolski svet katehet, ki pa ima pravico govoriti le o verski reči. To tirjanje učiteljskega zbora vtegne le še večo zdražbo in še večo opozicijo šolskim postavam napraviti. Mi Slovenci pa tega ne želimo; župnik naj le bode v krajnem šolskem svetu. Če je prijatelj šole, more veliko koristiti.

Na dalje bilo je nasvetovano in tudi sprejeto, kakor ravno omenjena točka, da krajni šolski svet se nima vtikati v didaktično-pedagogične stvari šolske in v nravnostno obnašanje učiteljevo. To sicer lepo doni na uho marsikterega učitelja; ne vem toda, če bode krajni šolski svet s tem zadovoljen, da bi nič ne smel govoriti o napravi in o učitelju, ktereга mora plačevati.

Tudi je bil pri tej priliki sprejet predlog, da naj voditelj šole občuje naravnost z okrajnim šolskim svetom, brez posredenja od strani krajnega šolskega predsedništva. V didaktično-pedagogičnem obziru zapazil je omenjeni govornik v novi šolski dobi velik napredek v mnogih obzirih. V tem mu moramo nekaj priterditi. Vendar se je bati, da se nravnost ali moral utegne v šoli zanemariti, ako se le na realistične predmete ozira. Govornik pa je terdel, da se o veri preveč podučuje. To so bile govornikove misli o drugi točki. K tretji točki je predlagal strogo osmoletno šolanje.

(Dalje prih.)

Šolsko obzorje.

Iz Ljutomera. Sklep šolskega leta: Tukaj smo končali letošnje šolsko leto 8. septembra, 6. in 7. sept. bile so očitne šolske preskušnje, k katerim je še dovelj poslušalcev prišlo. 8. septembra imeli smo pa v lepem logu blizo terga šolsko veselico, k kateri je došlo veliko šolske mladine in mnogo staršev in šolskih pisateljev gosposkega in kmečkega stanu. Na čedno okinčanem odru so otroci pričeli deklamovati pesmi v nemškem in slov. jeziku. Po tem so otroci predstavili perve oddelek pogovor iz Tomšičeve knjige: Sadjereja v pogovorih«. To je jako dopadlo, zlasti nazočim kmetiškim ljudem. Ravno tako dobro so deca izpeljali: Pegam in Lambergar, narodno pesem, posebno, ko so se osebe v primerni obleki in orožji predstavljale. Slovesnostna govora sta bila dva: eden slovenski, eden nemški, imela sta ju dva dečka iz 4. razreda. Po tem so bili izvrstni učenci iz zlate knjige javno preglašeni in razdelila so se »letna šolska sporočila« med šolsko mladino in nek-

tere goste. Otroci dobili so še jedil in pijače, telovadili in igrali so se in popevali nekatere pesmi. Med tem je pa hitro solnce se za gorami skrilo in treba je bilo odriniti iz prijetnega kraja. Ta dan bode ostal otrokom gotovo v dolgem spominu. Za to veselico in za šolsko sporočilo nabralo se je bilo po našem tergu okoli 50 gl.d. in blage gospe darovale so veliko pekarije in mesnine. Slava vsem!

Iz Šent-Jernej 6. septembra 1872. V našem kerškem okraji so bila očitna šolska spraševanja skozi tri tedne. Ker sedaj ne zremo lahko razun za svojo šolo, sem vendar po prijetlih in tudi od drugih gospodov zvedel za nekatere še druge šolske preskušnje. Bile so: 27. avgusta dopoldne v Kostanjevici in popoldne v Šent-Jernej. 28. avgusta dopoldne v Boštanji, popoldne v Ratčah, 29. avg. v Skocijanu. 30. avg. pa v Šmarjeti. Ker sem ravno čas imel, sem bil tudi jaz pri nekterih omenjenih šolskih skušnjah, da bi se pričel o napredku šolske mladine v tem okraji, in res! v obče smem reči, da ljudske šole na deželi napredujejo čedalje bolj in bolj, vkljub mnogim opoviram in zadržkom. V Kostanjevici bilo je do sto otrok obojega spola. V prijazni in prostorni šolski izbi, okinčani z lepim zelenimi venci in kmetijskimi in drugimi šolskimi tablami po steni, se je vidilo, da sta č. gg. katehet France Kepić in Jožef Jerom spolnovala svojo dolžnost, kajti brihtni otročiči so kaj dobro odgovarjali. Tudi v sadjereji so otroci dobro odgovarjali, praktično so se pa v velikem vertu, šolski drevesnici, ki so ga napravili, pridno učili.

Kaj veselo so otroci na zadnje zapeli več mičnih pesmic, posebne smo radi poslušali g. Rakteljve napeve: »V dolinici prijetni je ljubi moj dom. Zarad tega je tudi za šolo vneti kanonik c. k. okrajni nadzornik pohvalil, ravno tako je tudi g. c. k. okrajni komisar Rudkovsky svoje veselje in pohvalo izrekel, in ostal je nam poslušalcem veseli dopoldanski dan v blagem spominu, akoravno se ni nobeden ud krajnega šolskega sveta vdeleževal šolskega praznika, ter pokazal očitno, koliko jim je pri sercu šola, njim izročeno. Ob treh popoldne je bila skušnja v Šent-Jernej. Otroci so že o poldne prišli, mislil sem jih še domu poprej poslati, pa bili so od daleč, torej so se zbirali ter je prišlo k skušnji 420 otrok, kateri so tudi hodili v šolo. Peljali smo jih dvakrat, narprej male začetnike, potem večje, ki so zjutraj hodili. Bilo je spraševanje po navadi, samo potili smo se z otroci vred tako, da smo bili mokri kakor miši. — Bilo je poslušalcev prav veliko. Od krajnega šolsk. sveta in dva od srenje, tudi mnogo gospodičin in ena gospodičina učiteljeva iz Celovca. Da so se lohka višji gospodje in tudi srenčanje prepričali v nauku itd. in tudi o potrebi večjega poslopja in več učiteljev, se je lohka razvidel iz tega, ko so sami g. čast. Kanonik Ed. Polak narekvali za pisavo sledeče: »St. Jernejška šola je za obilno število učencev, katerih je nad 400, pretesna, in treba bo za obsirniše poslopje in prostor skrbeti«.

To je prehudo za enega učitelja, ako se ne bode pomagalo, bom na svoj račun z opombo, ker višji nič ne store, druge otroke iz šole spustil, ter jih samo 50 ali 60 podučeval, jaz sem tudi iz mesa kakor drugi ljudje. Ves hripav sem bil že zarad take tesnobe in vročine. Gospoda kateheta sta to veliko množico v cerkev peljala, da niso se tako potili zarad vročine in tesnobe. Ako ne more sama fara šole zidati, več učiteljev plačevati, naj pa še kdo drugi pomaga; kako je to, da se denar dobi za druge reči, za šole in učitelje pa ne! Drugo leto je potreba vsaj še dva učitelja tukaj, kajti okoli 300 do 400 je še otrok v fari brez odgoja in poduka. — Pa naj rajši molčim, morebiti se bode vse boljši izšlo, kakor se v daljavo vidi.

Drugi dan bila je skušnja v Boštanju dopoldne; in popoldne v Ratečah, ker so g. učitelja Matevža Kučevca dobili na mertvaškem odru (parah). V tej tudi prijazni šoli je bilo mnogo otrok, vendar za veliko-faro premalo. — Mnogo zadržkov in opovir od strani staršev zadržuje napredek v šoli. Vkljub vsemu temu so otroci vendar dobro odgovarjali iz drugega berila, ter vedili veliko od Amerike in Avstralije povedati. Tudi telurijum (Zemlja, mesec in solnce), ki ga je šola kod ud društva »Šole« v Idriji dobila, so otroci vedili povedati —. Potreba bi bilo tudi tukaj še enega učitelja, da bi pomagal podučevati uka željno mladino. Imajo tudi lepo drevesnico, in še mnogo število požlahtnenih dreves, za katero je mogel učitelj dolgo časa koledovati, da je vsaj prostor dobil. Čaka še ograje, in težko, da se bode kdo drugi u-smilil njego sam g. učitelj, če bode hotel zagrajeno imeti. Naj več mora sam učitelj vse sprositi in iz svojih pičlih dohodkov plačati, potem pa še drugi gospodarijo, in mu ne pustijo drevesec vzeti ob selitvi, kakor se je tudi meni zgodilo.

Veselilo me je viditi, da so g. župnik tudi k skušnji prišli. Mnogo gostov, ki smo jih potem vidili, so pa le pri g. župniku ostali, ki so nas prav dobro pogostili, kajti bil je njih god sv. Janez glavosek. Prav veseli dan na obe strani za me. —

V petek sem še popotval k skušnji v Šmarjeto. Prijazno šolsko poslopje, ne prenapoljena šolska izba in drugi red je veselil poslušalce; ker se je bilo vendar troje učiteljev sošlo. V tej šoli je bil vsaki poslušavec vesel, ko je videl in slišal, kako lepo napreduje njezna mladina. V branji, pisanji in številjenji so bili otroci na vse strani prav dobro izurjeni, posebno dobro in prevdarjeno so v kerščanskem nauku odgovarjali, da mora delati šola veselje pridnemu gosp. katehetu in gospodu učitelju Janez Kaligar-ju. Pokazal je g. učitelj, da mu je šola res pri sercu in da se tudi on izobrazuje in lika, da bi s svojem ukom koristil ne le mladini, ampak tudi staršem.

Nazaj gredé sem z gosp. učiteljem iz Belecerkve bil v šoli, ki mi je tako zeló dopadla zarad lepe lege, svitlobe in izglednega reda v šoli. Vidi se, da tudi učitelji iz poprejšnje šole niso za riskamro.

Veliko bi se lahko pisalo g. žl. Garibolditu, pa vsaj sta mu Tovarš in Novice zadosti gorke in debele povedale.

Šole niso tako slabe kakor vpijejo, vsaj tudi plača učiteljska je kumerna. Gospodje zboljšajte učiteljem službe. Vi imate dobre plače; potem ste preskerbljeni in na to pa vpijete čez slabe šole. Kritizirati, zametovati je lahko, bomo videli kakšen sad bode prihodnost rodila. Ko boste ene leta med ljudstvom učiteljarili, se Vam bo že kri ohladila, in skusili boste, kako bodo starši otroke v šolo pošiljali. Vstanovite gotove dobre plače učiteljem, vsaki se bode na dalje izobraževal, in tudi lohka kaj koristnega učinil, akoravno se ni tako visoko šolal.

Iz Ljubljane. Odbor slov. uč. društva je od slavnega dež. odbora dobilo to-le veselo pismo: Na vlogo slavnega predsedništva slovenskega učiteljskega društva od 21. avgusta t. l. deželni odbor prepusti dvorano v deželni reduti za zborovanje in besedo 24. septembra t. l. in razun tega podeli iz deželnega zaklada 100 for. to je sto goldinarjev podpore za prvi splošni učiteljski zbor, kteremu želi najboljši vspah za slovensko ljudsko šolstvo.

Dovoljeno podporo bode deželna blagajnica izplačala na uradno, od gospod. pervedsednika in društvenega tajnika podpisano pobotnico.

Od deželnega odbora kranjskega v Ljubljani, 9. septembra l. 1872.

Dr. Jan. Bleiweis s. r.

— Prihodnje spraševanje za učitelje na splošnih ljudskih in meščanskih šolah bode pri tukajšnji c. k. spraševalni komisiji 8. oktobra t. l. in prihodnje dni in sicer tako, da bodo imenovani dan ob enem času pismene preskušnje za učitelje in učiteljice v razločenih sobah, in potem bodo ustmene preskušnje naj prej za učitelje in potem za učiteljice.

Kdor hoče to spraševanje dostati, naj se v pravilno pisanih in kolektivnih vlogah vglasi, skrajni čas do konca septembra, pri podpisanemu ravnateljstvu, in tam naj razločno pove, ali se hoče dati sprašati za splošne ljudske ali meščanske šole, ako pa za poslednje naj perve za kateri oddelk.

Pisani prošnji naj se priloži kratek popis življenja in izobraženja in predno se začne preskušnja se plača postavna taksa.

Konečno se opomni, da naj spraševanci, kateri so se pravi čas oglasili ne da bi čakali posebnega naznanila, pridejo 8. oktobra t. l. zjutraj ob 8 v sobe c. k. izobraževalnice, ktere so zato pripravljene.

Ravnateljstvo c. k. spraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole.

V Ljubljani 12. septembra 1872.

Dr. Jarc, s. r.

— Za prvi splošni zbor slovenskih učiteljev v Ljubljani je gorenjska železnica vsem vdeleževalcem tega zbora dovolila znižano vožnjo in sicer tako-le: da kdor vzame za 4. vozni razred, more se voziti v 3. in kdor ga vzame za 3. vozni razred pa v 2. razredu in sicer samo enkrat v Ljubljano in nazaj. Po tej ceni voziti dovoljeno je od 20. do 30. t. m. in sicer le tistim, kateri pri dotični blagajnici pokažejo vstopnico k splošnemu zboru vseh slovenskih učiteljev v Ljubljani dné 24. in 25. septembra.

— Zasebna dekliška šola Karoline Margreiter v Postojni zadobila je javno pravico.

— V 5. učiteljskem zboru avstr. učiteljev v Celovcu bilo je 594 učiteljev iz Koroškega, 338 iz Spodnj. Avstrijskega (med temi 217 Dunajčanov, 194 iz Štajerskega, 112 iz Marskega, 57 iz Ogerskega, 82 iz Šlezije 22 iz Češkega, 35 iz Zgornje-Avstrijskega, 54 iz Kranjskega (pričujočih le 17), 20 iz Tirolskega, 6 iz Sedmograškega, 4 iz Goriškega, 3 Graničarji, 2 Istrjanca, 1 Bukovinec, 1 Galicijanec in 1 Hervat.

Razpis služeb na Kranjskem. V ljudski šoli v Oreheku je izpraznjena učiteljeva služba. Prošnje zanjo oddajajo se do 20. t. m. pri okrajnem šolskem svetu v Postojni.

Učiteljska služba z slovenskim učnim jezikom ljudski šoli v Stopicah na Dolenskem za stanovitno podelitev s tem pristavkom, da prosilci svoje prošnje, katerim naj dokazna pisma priložijo, naj dalje do 30. septembra t. l. oddajajo pri c. k. krajnem šolskem svetu v Rudolfovem.

Učiteljska služba z slovenskim učnim jezikom v ljudski šoli v Mirnipeči se razpisuje za stanovitno podelitev s tem pristavkom, da prosilci svoje prošnje, katerim naj dokazne pisma priložijo, naj dalje do 25. septembra t. l. oddajajo pri c. k. okrajni šolskem svetu Rudolfovem.

Izpraznjene so podučiteljeve službe v Ribnici, v Dobropoljah, v Laščah, Sodrašici in v Srednji vasi in učiteljeva služba v Getenicah. Prošnje za nje ravnaajo se do c. k. okrajnega šols. sveta v Kočevji do 29. t. m.